

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

6 iulie 2023 *

„Trimitere preliminară – Directiva 2011/95/UE – Standarde referitoare la condițiile de acordare a statutului de refugiat sau a statutului conferit prin protecția subsidiară – Articolul 14 alineatul (4) litera (b) – Revocarea statutului de refugiat – Resortisant al unei țări terțe condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă pentru o infracțiune deosebit de gravă – Amenințare pentru societate – Controlul proporționalității – Directiva 2008/115/UE – Returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală – Amânarea îndepărtării”

În cauza C-663/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria), prin decizia din 20 octombrie 2021, primită de Curte la 5 noiembrie 2021, în procedura

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

împotriva

AA,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Arabadjiev, președinte de cameră, domnul L. Bay Larsen (raportor), vicepreședintele Curții, și domnii P. G. Xuereb, T. von Danwitz și A. Kumin, judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: doamna M. Krausenböck, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 noiembrie 2022,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul austriac, de A. Posch, J. Schmoll și V.-S. Strasser, în calitate de agenți;
- pentru guvernul belgian, de M. Jacobs, A. Van Baelen și M. Van Regemorter, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de A. Edelmannová, M. Smolek și J. Vlácil, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: germana.

- pentru guvernul german, de J. Möller și A. Hoeschet, în calitate de agenți;
- pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman, M. H. S. Gijzen și C. S. Schillemans, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de A. Azéma, B. Eggers, L. Grønfeldt și A. Katsimerou, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 16 februarie 2023,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (JO 2011, L 337, p. 9), precum și a Directivei 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO 2008, L 348, p. 98), în special a articolului 5 din aceasta.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între AA, resortisant al unei țări terțe, pe de o parte, și Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Oficiul Federal pentru Străini și Azil, Austria) (denumit în continuare „Oficiul”), pe de altă parte, în legătură cu decizia adoptată de acesta din urmă de a-i retrage statutul de refugiat, de a refuza să îi acorde statutul conferit prin protecția subsidiară sau un permis de ședere pentru motive demne de a fi luate în considerare, de a lua o decizie de returnare însoțită de o interdicție de ședere în privința sa și de a stabili un termen pentru plecarea voluntară.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

- 3 Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 [Recueil des traités des Nations unies, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)], a intrat în vigoare la 22 aprilie 1954. Aceasta a fost completată prin Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967 (denumită în continuare „Convenția de la Geneva”).
- 4 Articolul 33 din această convenție prevede:

„1. Niciun stat contractant nu va expulza sau returna în niciun fel un refugiat peste frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice.

2. Beneficiul prezentei dispoziții nu va putea totuși fi invocat de către un refugiat față de care ar exista motive serioase de a fi considerat ca un pericol pentru securitatea țării unde se găsește sau care, fiind condamnat definitiv pentru o crimă sau un delict deosebit de grav, constituie o amenințare pentru comunitatea țării respective.”

Directiva 2008/115

5 Articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2008/115 prevede:

„Statele membre pot decide să nu aplice prezenta directivă resortisanților țărilor terțe care:

- (a) fac obiectul unui refuz de intrare, în conformitate cu articolul 13 din [Regulamentul (CE) nr. 562/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 martie 2006 de instituire a unui Cod comunitar privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (Codul Frontierelor Schengen) (JO 2006, L 105, p. 1)], sau care sunt reținuți sau prinși de către autoritățile competente în cazul unei treceri ilegale pe cale terestră, maritimă sau aeriană a frontierei externe a unui stat membru și care nu au obținut ulterior o autorizație sau un drept de ședere în statul membru respectiv;
- (b) fac obiectul returnării ca sancțiune de drept penal sau ca urmare a unei sancțiuni de drept penal, în conformitate cu dreptul intern, sau fac obiectul unor proceduri de extrădare.”

6 Articolul 3 punctul 3 din această directivă are următorul cuprins:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

3. «returnare» înseamnă procesul de întoarcere a unui resortisant al unei țări terțe – fie prin respectarea voluntară a unei obligații de returnare, fie prin aplicarea forțată a acesteia – în:
  - țara de origine, sau
  - o țară de tranzit în conformitate cu acordurile comunitare sau bilaterale de readmisie sau alte acorduri, sau
  - o altă țară terță, în care resortisantul în cauză al unei țări terțe decide în mod voluntar să se întoarcă și în care acesta va fi acceptat;”.

7 Articolul 5 din directiva menționată prevede:

„La punerea în aplicare a prezentei directive, statele membre acordă atenția cuvenită:

- (a) intereselor superioare ale copilului;
- (b) vieții de familie;
- (c) stării de sănătate a resortisantului în cauză al unei țări terțe;

și respectă principiul nereturnării.”

8 Articolul 6 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„Statele membre emit o decizie de returnare împotriva oricărui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul lor, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2)-(5).”

9 Articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2008/115 are următorul cuprins:

„Statele membre iau toate măsurile necesare pentru a executa decizia de returnare dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară [...] sau dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită în timpul perioadei pentru plecarea voluntară acordată [...]”

10 Articolul 9 alineatul (1) litera (a) din această directivă este redactat astfel:

„Statele membre amână îndepărtarea:

(a) în cazul în care aceasta ar încălca principiul nereturnării [...]”

Directiva 2011/95

11 Considerentul (16) al Directivei 2011/95 are următorul cuprins:

„Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale, precum și principiile recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [denumită în continuare „carta”]. Prezenta directivă urmărește, în special, garantarea deplinei respectări a demnității umane și a dreptului de azil ale solicitanților de azil și ale membrilor de familie care îi însoțesc și promovarea aplicării articolelor 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 și 35 din respectiva carte și ar trebui, prin urmare, pusă în aplicare în mod corespunzător.”

12 Articolul 2 litera (d) din această directivă precizează:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

(d) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, a naționalității, a opiniilor politice sau a apartenenței la un anumit grup social, se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări sau orice apatrid care, aflându-se din motivele menționate anterior în afara țării în care avea reședința obișnuită, nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să se întoarcă în respectiva țară și care nu intră în domeniul de aplicare a articolului 12;”

13 Articolul 14 alineatul (4) din directiva menționată prevede:

„Statele membre pot revoca statutul acordat unui refugiat de către o autoritate guvernamentală, administrativă, judiciară sau cvasijudiciară, pot dispune încetarea sau pot refuza reînnoirea acestuia în cazul în care:

- (a) există motive rezonabile de a-l considera un pericol pentru siguranța statului membru în care se află;
- (b) ca urmare a faptului că a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă pentru o infracțiune deosebit de gravă, reprezintă o amenințare pentru societatea respectivului stat membru.”

14 Articolul 21 alineatul (2) din aceeași directivă are următorul cuprins:

„Atunci când aceasta nu le este interzisă în temeiul obligațiilor internaționale menționate la alineatul (1), statele membre pot returna un refugiat, indiferent dacă acesta este recunoscut oficial sau nu, în cazul în care:

- (a) există motive rezonabile pentru a-l considera un pericol pentru siguranța statului membru în care se află; sau
- (b) ca urmare a faptului că a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă pentru o infracțiune deosebit de gravă, reprezintă o amenințare pentru societatea respectivului stat membru.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 15 La 10 decembrie 2014, AA a intrat în mod ilegal în Austria și a depus în aceeași zi o cerere de protecție internațională. Printr-o decizie a Oficiului din 22 decembrie 2015, acestuia i s-a acordat statutul de refugiat.
- 16 La 22 martie 2018, AA a fost condamnat la pedeapsa închisorii de un an și trei luni însoțită de pedeapsa amenzii în cuantum de 180 de zile-amendă pentru săvârșirea infracțiunilor de amenințare gravă, de distrugere sau de deteriorare a bunurilor altei persoane, de deținere ilegală de stupefiante și de trafic de stupefiante. La 14 ianuarie 2019, AA a fost condamnat la pedeapsa închisorii de trei luni pentru săvârșirea infracțiunilor de lovire și alte violențe și de amenințare gravă. La 11 martie 2019, acesta a fost condamnat la o pedeapsă privativă de libertate de șase luni pentru o tentativă de lovire și alte violențe. Aceste pedepse privative de libertate au fost comutate în pedepse cu suspendarea executării.
- 17 La 13 august 2019, AA a fost condamnat la o amendă pentru comportament agresiv față de un organ de control public.
- 18 Printr-o decizie din 24 septembrie 2019, Oficiul i-a retras lui AA statutul de refugiat, a refuzat să îi acorde statutul conferit prin protecția subsidiară sau un permis de ședere pentru motive demne de a fi luate în considerare, a luat o decizie de returnare însoțită de o interdicție de ședere în privința sa și a stabilit un termen pentru plecarea voluntară, declarând totodată că îndepărtarea sa nu este autorizată.

- 19 Împotriva deciziei Oficiului din 24 septembrie 2019, AA a formulat o acțiune la Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal, Austria). Acesta a declarat ulterior că își retrage acțiunea în măsura în care viza partea din dispozitivul deciziei menționate prin care s-a constatat caracterul ilicit al îndepărtării sale.
- 20 La 16 iunie și la 8 octombrie 2020, AA a fost condamnat la pedepse cu închisoarea de patru și de cinci luni pentru infracțiunile de lovire și alte violențe și de amenințare gravă, fără ca suspendările pronunțate anterior să fie revocate.
- 21 Printr-o hotărâre din 28 mai 2021, Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal) a anulat părțile contestate din decizia Oficiului din 24 septembrie 2019. Această instanță a constatat că AA fusese condamnat definitiv pentru săvârșirea unei infracțiuni deosebit de grave și că reprezenta o amenințare pentru societate. Cu toate acestea, ea a apreciat că trebuiau evaluate comparativ interesele statului membru de azil și cele ale resortisantului în cauză al unei țări terțe de a beneficia de protecție internațională, ținând seama de întinderea și de natura măsurilor la care acesta ar fi expus în cazul revocării protecției respective. Or, dat fiind că AA ar fi expus, în cazul întoarcerii în țara sa de origine, unui risc de tortură sau de moarte, instanța menționată a considerat că interesele sale prevalează față de cele ale Republicii Austria.
- 22 Oficiul a formulat recurs împotriva acestei hotărâri la Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria), care este instanța de trimitere.
- 23 Această instanță se întreabă dacă este necesar, după ce s-a constatat că resortisantul în cauză al unei țări terțe a fost condamnat definitiv pentru săvârșirea unei infracțiuni grave și că reprezintă o amenințare pentru societate, să se procedeze, în scopul aplicării articolului 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2011/95, la o evaluare comparativă a intereselor, luând în considerare consecințele unei eventuale întoarceri a acestui resortisant al unei țări terțe în țara sa de origine.
- 24 În plus, instanța menționată are îndoieli cu privire la compatibilitatea cu Directiva 2008/115 a adoptării unei decizii de returnare în cazurile în care protecția internațională a fost retrasă, dar în care s-a stabilit deja că îndepărtarea către țara de origine este ilicită. Astfel, într-o asemenea situație, șederea unui resortisant al unei țări terțe ar fi tolerată în Austria, fără ca această ședere să fie legală și fără ca acest resortisant al unei țări terțe să facă obiectul unei decizii de returnare efective.
- 25 În aceste condiții, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
  - „1) La aprecierea aspectului dacă statutul de beneficiar al dreptului de azil, recunoscut anterior unui străin de către autoritatea competentă, poate fi revocat pentru motivul indicat la articolul 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva [2011/95], trebuie să se procedeze la o evaluare comparativă a intereselor drept criteriu autonom, astfel încât revocarea să fie supusă condiției ca interesul public de a efectua returnarea să prevaleze față de interesele refugiatului de menținere a protecției de către statul de refugiu, cântărindu-se caracterul reprobabil al infracțiunii și amenințarea potențială pentru societate, pe de o parte, și interesul străinului de a fi protejat, pe de altă parte, sens în care se va avea în vedere întinderea și natura măsurilor la care acesta ar fi expus?

- 2) Dispozițiile Directivei [2008/115], în special articolele 5, 6, 8 și 9 din aceasta, se opun unei situații juridice naționale potrivit căreia trebuie adoptată o decizie de returnare împotriva resortisantului unei țări terțe căruia i-a fost retras dreptul de ședere în calitate de refugiat, de care beneficia, ca urmare a revocării statutului de beneficiar al dreptului de azil, chiar și în condițiile în care la momentul adoptării deciziei de returnare este cert că îndepărtarea este ilicită ca urmare a interdicției returnării pe o perioadă nedeterminată, acest lucru fiind de altfel stabilit într-o decizie susceptibilă să rămână definitivă?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 26 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că aplicarea acestei dispoziții este condiționată de stabilirea, în urma unei evaluări comparative, a faptului că interesul public aferent returnării resortisantului în cauză al unei țări terțe în țara sa de origine prevalează asupra interesului acestui resortisant al unei țări terțe de a fi menținută protecția internațională, în raport cu întinderea și cu natura măsurilor la care acesta ar putea fi expus în cazul returnării în țara sa de origine.
- 27 Articolul 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2011/95 prevede că statele membre pot revoca statutul acordat unui refugiat în cazul în care, ca urmare a faptului că a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă pentru o infracțiune deosebit de gravă, acesta reprezintă o amenințare pentru societatea respectivului stat membru în care se află.
- 28 Din cuprinsul punctelor 27-42 din hotărârea pronunțată astăzi, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Comisarul general pentru refugiați și apatrizi) (Refugiat care a săvârșit o infracțiune gravă) (C-8/22), rezultă că pentru aplicarea acestui articol 14 alineatul (4) litera (b) este necesară îndeplinirea a două condiții distincte potrivit cărora trebuie ca, pe de o parte, respectivul resortisant al unei țări terțe să fi fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă pentru o infracțiune deosebit de gravă și, pe de altă parte, să se fi stabilit că acesta constituie o amenințare pentru societatea statului membru în care se află.
- 29 În consecință, deși întrebările adresate în prezenta cauză nu se raportează la prima dintre aceste condiții, este necesar să se arate că revine instanței de trimitere, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 51 din concluzii, sarcina de a verifica dacă această condiție este îndeplinită, asigurându-se că cel puțin una dintre infracțiunile pentru care AA a fost condamnat definitiv trebuie calificată drept „infracțiune deosebit de gravă”, în sensul articolului 14 alineatul (4) litera (b) menționat.
- 30 În această privință, trebuie subliniat că din cuprinsul punctelor 23-47 din Hotărârea pronunțată astăzi, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Infracțiune deosebit de gravă) (C-402/22), rezultă că constituie o „infracțiune deosebit de gravă”, în sensul acestei dispoziții, o infracțiune care prezintă, având în vedere trăsăturile sale specifice, o gravitate excepțională, în sensul că este una dintre infracțiunile care aduc cel mai mult atingere ordinii juridice a societății în cauză. Pentru a aprecia dacă o infracțiune pentru care un resortisant al unei țări terțe a fost condamnat definitiv prezintă un asemenea nivel de gravitate, trebuie să se țină seama printre altele de pedeapsa aplicabilă și de pedeapsa pronunțată pentru această infracțiune, de natura sa, de

eventualele circumstanțe agravante sau atenuante, de caracterul intenționat sau neintenționat al infraționii respective, de natura și de amploarea prejudiciilor cauzate prin aceeași infraționune, precum și de procedura aplicată pentru sancționarea acesteia.

- 31 Curtea a statuat în special, la punctul 39 din acea hotărâre, că aplicarea articolului 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2011/95 nu poate fi justificată decât în cazul unei condamnări definitive pentru o infraționune care, privită izolat, intră în sfera noțiunii de „infraționune deosebit de gravă”, ceea ce presupune ca aceasta să prezinte nivelul de gravitate menționat la punctul anterior din prezenta hotărâre, precizându-se că acest nivel de gravitate nu poate fi atins printr-un cumul de infraționuni distincte dintre care niciuna nu constituie, ca atare, o infraționune deosebit de gravă.
- 32 În ceea ce privește a doua dintre condițiile menționate la punctul 28 din prezenta hotărâre, din cuprinsul punctelor 46-65 din hotărârea pronunțată astăzi, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Refugiat care a săvârșit o infraționune gravă) (C-8/22), reiese că o măsură prevăzută la același articol 14 alineatul (4) litera (b) nu poate fi adoptată decât atunci când resortisantul în cauză al unei țări terțe reprezintă o amenințare reală, actuală și suficient de gravă la adresa unui interes fundamental al societății statului membru în care se află. În cadrul aprecierii existenței acestei amenințări, revine autorității competente sarcina de a efectua o evaluare a tuturor împrejurărilor proprii cazului individual în discuție.
- 33 În plus, astfel cum s-a arătat la punctele 66-70 din hotărârea menționată, această autoritate trebuie să evalueze comparativ, pe de o parte, amenințarea pe care o reprezintă resortisantul în cauză al unei țări terțe pentru un interes fundamental al societății statului membru în care se află și, pe de altă parte, drepturile care trebuie garantate, în conformitate cu Directiva 2011/95, persoanelor care îndeplinesc condițiile materiale prevăzute la articolul 2 litera (d) din această directivă, pentru a stabili dacă adoptarea unei măsuri prevăzute la articolul 14 alineatul (4) litera (b) din directiva menționată constituie o măsură proporțională cu această amenințare.
- 34 În speță, având în vedere dubiile exprimate de instanța de trimitere, trebuie să se determine dacă, în cadrul acestei evaluări comparative, articolul 14 alineatul (4) litera (b) din aceeași directivă impune, în plus, statelor membre să țină seama de consecințele pe care o eventuală întoarcere a resortisantului în cauză al unei țări terțe în țara sa de origine le poate avea pentru acesta sau pentru societatea statului membru în care se află.
- 35 În această privință, este, desigur, necesar să se arate că ipotezele, prevăzute la articolul 14 alineatul (4) din Directiva 2011/95, în care statele membre pot revoca statutul de refugiat corespund în esență celor în care statele membre pot să procedeze la returnarea unui refugiat în temeiul articolului 21 alineatul (2) din această directivă și al articolului 33 alineatul (2) din Convenția de la Geneva [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctul 93].
- 36 Cu toate acestea, în timp ce articolul 33 alineatul (2) din Convenția de la Geneva îl privează pe refugiat, în asemenea ipoteze, de beneficiul principiului nereturnării într-o țară în care viața sau libertatea sa ar fi amenințate, articolul 21 alineatul (2) din Directiva 2011/95 trebuie, astfel cum confirmă considerentul său (16), să fie interpretat și aplicat cu respectarea drepturilor garantate de cartă, în special la articolul 4 și la articolul 19 alineatul (2) din aceasta, care interzic în termeni absoluți tortura, precum și pedepsele și tratamentele inumane sau degradante, indiferent care ar fi comportamentul persoanei în cauză, precum și îndepărtarea către un stat în care există un risc serios ca o persoană să fie supusă unor astfel de tratamente. Prin urmare, statele membre nu pot îndepărta, expulza sau extrăda un străin atunci când există motive serioase și întemeiate de a crede

că acesta va fi supus în țara de destinație unui risc real de a suferi tratamente interzise de articolul 4 și de articolul 19 alineatul (2) din cartă [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctul 94].

- 37 Astfel, în cazul în care returnarea unui refugiat care intră sub incidența uneia dintre ipotezele menționate la articolul 14 alineatul (4), precum și la articolul 21 alineatul (2) din Directiva 2011/95 ar însemna ca acesta să fie expus riscului de a-i fi încălcate drepturile fundamentale consacrate la articolul 4 și la articolul 19 alineatul (2) din cartă, statul membru în cauză nu poate deroga de la principiul nereturnării în temeiul articolului 33 alineatul (2) din Convenția de la Geneva [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctul 95].
- 38 În aceste condiții, în măsura în care articolul 14 alineatul (4) din Directiva 2011/95 prevede, în ipotezele menționate acolo, posibilitatea statelor membre de a revoca statutul de refugiat, în sensul acestei directive, în timp ce articolul 33 alineatul (2) din Convenția de la Geneva permite, în ceea ce îl privește, returnarea unui refugiat care se află în una dintre aceste ipoteze într-o țară în care viața sau libertatea sa ar fi amenințate, dreptul Uniunii prevede o protecție internațională a refugiaților în cauză mai extinsă decât cea asigurată de convenția respectivă [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctul 96].
- 39 Rezultă că, în conformitate cu dreptul Uniunii, autoritatea competentă poate avea dreptul să revoce, în temeiul articolului 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2011/95, statutul de refugiat acordat unui resortisant al unei țări terțe, fără a fi însă în mod necesar autorizată să îl îndepărteze pe acesta în țara sa de origine.
- 40 Pe plan procedural, o asemenea îndepărtare ar presupune, în plus, adoptarea unei decizii de returnare, cu respectarea garanțiilor materiale și procedurale prevăzute de Directiva 2008/115, care prevede printre altele, la articolul 5, că statele membre sunt obligate, atunci când pun în aplicare această directivă, să respecte principiul nereturnării.
- 41 Prin urmare, nu se poate considera că revocarea statutului de refugiat, în aplicarea articolului 14 alineatul (4) din Directiva 2011/95, implică o luare de poziție cu privire la problema distinctă referitoare la posibilitatea îndepărtării acestei persoane în țara sa de origine (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 noiembrie 2010, B și D, C-57/09 și C-101/09, EU:C:2010:661, punctul 110).
- 42 Prin urmare, consecințele, pentru resortisantul în cauză al unei țări terțe sau pentru societatea statului membru în care se află acest resortisant al unei țări terțe, ale unei eventuale returnări a acestuia în țara sa de origine nu au vocația de a fi luate în considerare la adoptarea deciziei de revocare a statutului de refugiat, ci, dacă este cazul, atunci când autoritatea competentă intenționează să adopte o decizie de returnare în privința respectivului resortisant al unei țări terțe.
- 43 Având în vedere cele ce precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că aplicarea acestei dispoziții este condiționată de stabilirea de către autoritatea competentă a faptului că revocarea statutului de refugiat constituie o măsură proporțională în raport cu amenințarea pe care o reprezintă resortisantul în cauză al unei țări terțe la adresa unui interes fundamental al societății statului membru în care se află acest resortisant al unei țări terțe. În acest scop, autoritatea

competență menționată trebuie să evalueze comparativ această amenințare și drepturile care trebuie garantate, în conformitate cu această directivă, persoanelor care îndeplinesc condițiile materiale prevăzute la articolul 2 litera (d) din directiva menționată, fără însă ca respectiva autoritate competentă să fie obligată, în plus, să se asigure că interesul public aferent returnării resortisantului menționat al unei țări terțe în țara sa de origine prevalează asupra interesului aceluiași resortisant al unei țări terțe de a fi menținută protecția internațională, în raport cu întinderea și cu natura măsurilor la care acesta ar putea fi expus în cazul returnării în țara sa de origine.

Cu privire la a doua întrebare

- 44 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2008/115, în special articolul 5 din aceasta, trebuie interpretată în sensul că se opune adoptării unei decizii de returnare în privința unui resortisant al unei țări terțe atunci când se stabilește că o îndepărtare a acestuia către țara de destinație preconizată este exclusă pe o perioadă nedeterminată, în temeiul principiului nereturnării.
- 45 Trebuie subliniat că, în primul rând, sub rezerva excepțiilor prevăzute la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2008/115, aceasta din urmă se aplică oricărui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru. Pe de altă parte, din moment ce un resortisant al unei țări terțe intră în domeniul de aplicare al directivei amintite, el trebuie, în principiu, să fie supus standardelor și procedurilor comune prevăzute de aceasta în vederea returnării sale, iar aceasta atât timp cât șederea sa nu a fost, eventual, regularizată [Hotărârea din 22 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Îndepărtare – Cannabis medicinal), C-69/21, EU:C:2022:913, punctul 52].
- 46 Din această perspectivă, reiese, pe de o parte, din cuprinsul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2008/115 că, odată stabilit caracterul ilegal al șederii, orice resortisant al unei țări terțe trebuie, fără a aduce atingere excepțiilor prevăzute la alineatele (2)-(5) ale articolului respectiv și cu respectarea strictă a cerințelor stabilite la articolul 5 din această directivă, să facă obiectul unei decizii de returnare, care trebuie să identifice, dintre țările terțe prevăzute la articolul 3 punctul 3 din Directiva 2008/115, pe cea în care acesta trebuie să fie îndepărtat [Hotărârea din 22 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Îndepărtare – Cannabis medicinal), C-69/21, EU:C:2022:913, punctul 53].
- 47 În această privință, trebuie arătat că un resortisant al unei țări terțe al cărui statut de refugiat a fost revocat va trebui considerat ca aflându-se în situație de ședere ilegală, cu excepția cazului în care statutul membru în care se află i-a acordat un permis de ședere pe un alt temei.
- 48 Pe de altă parte, un stat membru nu poate proceda la îndepărtarea unui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală, în temeiul articolului 8 din Directiva 2008/115, fără ca o decizie de returnare în privința acestui resortisant să fi fost adoptată în prealabil cu respectarea garanțiilor materiale și procedurale pe care această directivă le instituie [Hotărârea din 22 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Îndepărtare – Cannabis medicinal), C-69/21, EU:C:2022:913, punctul 54].
- 49 În al doilea rând, articolul 5 din Directiva 2008/115, care constituie o normă generală de care statele membre sunt ținute de îndată ce pun în aplicare această directivă, obligă autoritatea națională competentă să respecte, în toate stadiile procedurii de returnare, principiul nereturnării, garantat, ca drept fundamental, la articolul 18 din cartă coroborat cu articolul 33

din Convenția de la Geneva, precum și la articolul 19 alineatul (2) din cartă. Aceasta este situația, printre altele, atunci când autoritatea respectivă preconizează, după ascultarea persoanei interesate, să adopte o decizie de returnare în privința acesteia [Hotărârea din 22 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Îndepărtare – Canabis medicinal), C-69/21, EU:C:2022:913, punctul 55].

- 50 În consecință, articolul 5 din Directiva 2008/115 se opune ca un resortisant al unei țări terțe să facă obiectul unei decizii de returnare atunci când această decizie vizează, ca țară de destinație, o țară în care există motive serioase și întemeiate de a se crede că, în cazul executării deciziei menționate, acest resortisant ar fi expus unui risc real de tratamente contrare articolului 18 sau articolului 19 alineatul (2) din cartă [Hotărârea din 22 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Îndepărtare – Canabis medicinal), C-69/21, EU:C:2022:913, punctul 56].
- 51 Tocmai așa stau lucrurile într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care autoritatea competentă preconizează returnarea unui resortisant al unei țări terțe în țara sa de origine, dar a constatat deja că principiul nereturnării se opune unei asemenea returnări.
- 52 Având în vedere cele ce precedă, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 5 din Directiva 2008/115 trebuie interpretat în sensul că se opune adoptării unei decizii de returnare în privința unui resortisant al unei țări terțe atunci când se stabilește că o îndepărtare a acestuia către țara de destinație preconizată este exclusă pe o perioadă nedeterminată, în temeiul principiului nereturnării.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 53 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

- 1) Articolul 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate**

trebuie interpretat în sensul că

aplicarea acestei dispoziții este condiționată de stabilirea de către autoritatea competentă a faptului că revocarea statutului de refugiat constituie o măsură proporțională în raport cu amenințarea pe care o reprezintă resortisantul în cauză al unei țări terțe la adresa unui interes fundamental al societății statului membru în care se află acest resortisant al unei țări terțe. În acest scop, autoritatea competentă menționată trebuie să evalueze comparativ această amenințare și drepturile care trebuie garantate, în conformitate cu această directivă, persoanelor care îndeplinesc condițiile materiale prevăzute la articolul 2 litera (d) din directiva menționată, fără însă ca

respectiva autoritate competentă să fie obligată, în plus, să se asigure că interesul public aferent returnării resortisantului menționat al unei țări terțe în țara sa de origine prevalează asupra interesului aceluiși resortisant al unei țări terțe de a fi menținută protecția internațională, în raport cu întinderea și cu natura măsurilor la care acesta ar putea fi expus în cazul returnării în țara sa de origine.

2) Articolul 5 din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală

trebuie interpretat în sensul că

se opune adoptării unei decizii de returnare în privința unui resortisant al unei țări terțe atunci când se stabilește că o îndepărtare a acestuia către țara de destinație preconizată este exclusă pe o perioadă nedeterminată, în temeiul principiului nereturnării.

Semnături